

чих і підлеглих, відчуження й експлуатація. Працівник виявляється відірваним від процесів прийняття рішень, він стає роботом, що виконує конкретні вказівки керівництва. Людина стає безпорадною в руках організацій, до яких «номінальне» належить, практично нічого не знаючи ні про їх цілі, ні про правління. Цей фабричний деспотизм переноситься на все сусп-во в цілому. При цьому ліквідується виб. орган — парламент, він замінюється «представництвом корпорацій». Так складається система, що одержала назву індустріалізму. Вона пригнічує кожну окрему людину, формує її життєвий стиль. Народ перетворюється в «маси», стає ідеальним матеріалом для пропагандистської обробки.

К. д. були оголошені фашистські Італія і Португалія. Відповідно до ідей, які довгий час домінували в італ. синдикалізмі, фашизм набув форми так званої «єдиної держави». У Німеччині про єдину К. д. говорилося в перші дні націонал-соціалізму, але потім нею знехтували. Ідея єдиної д-ви виникла ще задовго до появи фашизму, згідно з якою робітники і капіталісти повинні були співпрацювати задля збільшення продукції, домовлятися про заробітну платню, а не вдаватися до страйків і локаутів. Зокрема, в Італії корпоративний держ. апарат запроваджувався поступово і складався з вертикальних синдикатів підприємців і робітників головних екон. підрозділів, організованих на місцевому, регіон. й нац. рівнях, і горизонтальних корпорацій, що також об'єднували промисловців і найманих робітників кількох промислових галузей. Завершувала систему Палата корпорацій, сформована 1939. Палата становила функціональне представництво тих галузей промисловості, які здавна обстоювалися синдикалістами і цеховими соціалістами. В теорії синдикати також були автономними спілками промисловців і робітників, створеними для колективних торгових операцій. Членство в синдикатах як автономних спілках не було примусовим, однак членські внески бралися із заробітної платні як членів, так і нечленів, а заробітні контракти укладалися з останніми.

В Німеччині Роб. фронт був частиною партії й організовувався не за професійним, а виключно за адмін. принципом. Членство було примусовим, а профспілки взагалі розпускалися. Роб. фронт не претендував на пайову участь у діяльності та вигодах від неї; заробітна платня платя встановлювалась робітничими опікунами, які призначались урядом. Торгові асоціації промисловців залишались, але їх перетворили у нац. керівництва.

Отже, італ. система була системою самоврядних асоціацій, в яких промисловці і робітники мали однакове представництво, тоді як нім. базувалася на цілковитому урядовому регулюванні промисловості. Насправді спроби функціонування обох систем відрізнялися мало. В обох країнах цілковитий контроль перебував у руках людей, які призначалися урядом (або партією, що було одне й те ж).

КОРПОРАТИВНА ДЕРЖАВА — найбільш реакційна, фашистська форма диктатури, що виникла після Першої світової війни. Основна особливість К. д. ліквідація організацій робітничого класу і примусовий розподіл населення за корпораціями. Профспілки, торг., комерційні і промислові асоціації, благодійні т-ва, т-ва взаємодопомоги або розпускаються, або переукомплектовуються. Членство в корпораціях фактично стає примусовим, службовці добираються за «принципом керівництва». Цей принцип означає заміну влади, що працює через відрегульовані канали, владою особистостей, а також заміну самоврядування дисципліною. Програмується детальне розмежування між керівниками і виконавцями конкретних операцій, а разом з тим — наявність правля-

В обох країнах загальна тенденція полягала у збільшенні розмірів промислових одиниць і поглинанні картелями малих незалежних підприємств. Тоталітаризм як у фашистській, так і в націонал-соц. формі мав характеристики й тенденції, властиві контрольованій військовій економіці.

Основна мета К. д. полягала в тому, щоб замаскувати диктатуру монополістичного капіталу і надати фашистській д-ві видимість «співробітництва класів», «гармонії інтересів» у рамках корпорацій.

В. Тимошенко